

паэты планеты

Баляслаў Лесьмян

Выбраныя вершы

Пераклад з польскай

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2017

УДК 821.162.1-1
ББК 84(4Пол)-5
Л51

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Пераклады зробленыя паводле выдання:

Bolesław Leśmian. *Dzieła wszystkie. Poezje zebrane.*
Opracował Jacek Trznadel. Państwowy instytut wydawniczy. 2010.

На вокладцы:

НЕВЯДОМЫ АЎТАР,
Партрэт Баляслава Лесьмяна, пасля 1933.

ISBN 978-985-7164-63-9

©Дызайн серыі. Русецкі М. І., 2016.
©Афармленне. Выдавец Зміцер
Колас, 2017.

Ружа
(*Róża*)

Ці не раскідваў макаў
На цёмнай я сцяжыне?
Мой сон ніякіх знакаў
Уранні не пакіне.

Твае былі там губы?
Мае былі далоні?
Пустуе сад мой любы,
За брамай месяц тоне.

Ідзе за спёкай сцюжа,
Ў азёрах ноч жытлуе.
Калі цвіцеш ты, ружа?
«Ніколі не цвіту я...»

«Ніколі не цвіту я...»
Ты гэта кажаш, ружа?
Лаўлю я фразу тую,
Ідзе за спёкай сцюжа...

Шум вёслаў (*Szmer wiosel*)

Шапочуць вёслы ў гушчэчы хваль –
І шум, і сонца, і спеў, і даль!

Вось так і трэба, вось так і ёсць:
Супроць нябёсаў, зямлі на злосць!

Накрасці перлаў на самым дне
І ў хвалі кідаць, што б'юцца ў сне,

І потым слухаць – хоць і мана! –
А ці крануцца са стогнам дна?

Адбітак лодкі – з глыбіняў госць:
Вось так і трэба, вось так і ёсць!

З дваістай лодкай спраўляйся сам –
Плыві адразу і тут, і там!

Дваістай лодкай плыві ў бяскрай,
Кахай дваіста і памірай!

Чацвёрка вёслаў, два весляры,
На твар унізе глядзіш згары.

Ты нібы выплыў з двух розных сноў
І ў сне адзіным сустрэўся зноў.

Ты нібы ўверыў такому дню
Ўсе дні і ночы! О сны, што сню!

Вясновыя кашмары

(Zmory wiosenne)

Праз лес бяжыць дзяўчына. Ёй зелянее дзень...
Тут валасы мільгнулі, а тут – гудзенне й цень!

Вось сонца ад мурашак пыліцца ў прамянях,
І разрывае сэрца дзяўчыне майскі страх!

Ёй ваўкалак прысніўся паўночнаю парой,
Два рыцары пры зброі, анёлаў стройны рой!

Ёй мроіліся птушкі, звяры, і спеў, і звон!
І меч, і кроў, і іскры! Наскрозь прабегла сон!

Цяпер бяжыць наяве на самы лесакрай –
І травень-тыгр за ёю! Глядзі – драпежнік-май!..

Гарыць дзяўчына гневам... гразіцца кулаком...
Наўкола пахнуць кветкі... Дай Бог ім шчасця ў дом!

Наўкола – кветкі, сонцам закашляўся раўчук!
Пурпура – зелень – срэбра! Цвіцення юр і груз!

Грымі, вясна, бабахай! У руж скрываў каўнер!
О, шчасце, шчасце, шчасце! Ніколі ці цяпер!

Дзяўчына, гэі, дзяўчына! Нам зелянее час!..
Я шмат кахаў – калісьці, – і новы выпаў раз...

Я быў з табой у прорвах вясновых сноў, я ў іх –
Два рыцары пры зброі, анёлы мрой тваіх.

Я – кожны звер і птушка, я – дзікі спеў і звон!
Я – меч, і кроў, і іскры – наскрозь прабег твой сон...

Я быў тваёй пагоняй – драпежнік, верны май!..
Я цэлы лес наўкола – па самы лесакрай!

Маёвы вечар
(*Zmierch majowy*)

Вечар маёвы, пурпуру сцялі!
Чары праз яблычны квет прараслі...

Хваляй адною зліліся без хваль
Жаль з даляглядам, з прастораю жаль.

Май у нябёсах, прызмрочаны Май!
Ўсё прыгадай – зразумей – і рыдай...

Ведаю: хілішся ты да акна –
Там, дзе буяюць святло і вясна.

І вызіраеш з жыцця ў гэты міг
Так, што сцінаюцца выдых і ўдых.

Так, што ўдыхаюцца далеч і ціш,
Так, што не знаеш, аб кім гэта сніш.

Так, што ўяўляецца, нібы праз дым
Свет – хоць і свой – аказаўся чужым.

Дык для чаго пурпуровы той час
Зноў да трывогаў прыспешвае нас?

Дык для чаго вечаровай глушы
Дзве пары рук і дзве нашы душы?

Глуханямая
(*Gluchonieta*)

А на вёсцы на нашай ёсць глуханямая.
Марыш чуць ейны голас, калі пад аблокі
Гаваркія і спеўныя вочы ўзнімае...
Не адсюль яна, дом ёй – край нязнаны, далёкі.

Бацька ёй – сон забыты, імя ёй... быць можа,
Смерць імя назаве, ў галавах калі стане.
Я хацеў ейнай смерцю быць і ў гэтым маўчанні
Чуць тых струнаў, што Госпад правіцай трывожыў.

Думаў я, калі кіну ў тагасветнай аблудзе
На бяспеўныя грудзі зямлі ком дзяўчыне,
Лебядзіную думай адгукнуўшыся, грудзі
Сстаю лебедзяў збудзяць у азёрнай даліне.

А за вёскаю нашай рака ёсць сівая.
Нейкі дзед у глыбіні закідваў мярэжы.
Я спытаў: «Што за рэчка?» – а дзед: «Не бывае,
Каб імя мела тое, што тае ў бязмежжы.

Тыкіч – кажуць адны, а другія – Магіла.
Хто Далёкай, хто Блізкай заве – ды заўсёды
Вер старым: безназоўныя гэтыя воды.
Ды й нашто рацэ назва? Дно ў сненнях згубіла».

А над вёскаю нашай боска вечарам шэрым...
Калі сонца згасае сном пра сны нетрывалым,
У душы паўстаюць незямныя хімеры
І ўспаміны пра тое, што не існавала.

Бачыў я ў такі вечар, як дзеўчына тая –
Здань, з душою, ў якой быў памёр салавейка,
Безгалосая скрыпка, без пастушкі жалейка
Да ракі йдзе і рукі прывітальна прастае.

І, без слыху слухачка, стаіць над ракою,
Вуды кос залатых занурыўшы ў глыбіні...
Мо хацела, рыбачка, сон злавіць галубіны –
Голас свой, што са дна б'е бруёй шапаткою.

Альбо, можа, таму яна ладзіла ловы,
Што хацела спаймаць свой адбітак валоссем:
Мо хоць ён мае дар чалавечае мовы
Ў чалавекам раскажа ўсё, што з сэрца рвалося.

Вось выцягвае косы. Зоры ейныя вочы
Поўняць іскрай вячыстаю, цьмянай і соннай...
Сабе й свету чужая, на мяжы дня і ночы
Безыменная здань над ракой безназоўнай.

Балада пра пыхлівага рыцара
(Ballada o dumnym rycerzu)

Рыцар, спаткаўшы вечную згубу,
Спіць у дамоўцы, зробленай з дубу.

Спіць у выгодзе, так, каб трывогі
Больш не краналі гэтай знямогі.

Прыйдзе з ружанцам плакаць паненка:
Выпала шмат ёй стогнаў і енкаў.

«Дух мой катуюць боль і бяссілле –
Як ты праводзіш ночы ў магіле?»

Ты ж адабраны чорнай труною:
Я не з табою – ты не са мною!

Вусны і вочы згадваю ў скрусе –
Больш не кахаю іх, а баюся!

Страшна мне ў цемры шастаць спадніцай,
Страшна мне ў думках з мілым любіцца!..

Тройчы я чары ў думках лавіла,
Толькі змяніла твар твой магіла...

Мне ж і не легчы тут у зямліцы,
Мне ж і красою не падзяліцца.

Марна змушаю ўпартае цела,
Каб падабацца трупам хацела.

Досыць я мела гора ўдавою,
Сорамна сёння быць мне живою!...»

Бачачы ў скарзе знакі правіны,
Рыцар прамовіў ёй з дамавіны:

«Хай мяне чэрві точаць кагалам,
Сёння не сорам быць мне сканалым!..

Хай я падземцам стаўся нікчэмным,
Сёння не сорам быць мне падземным!

Так мне шыкоўна ў пустцы хавацца,
Што перад Богам я – нібы ўладца!

Так вечарыць над збегам пуцінаў,
Што ўся зямля мне – месца спачыну!

Мне ж ані сонца, мне ж ані неба,
Ані каханья болей не трэба,

Ані ў зацішку гэтым адплаты –
Кроў тут змаўкае, стынуць булаты.

Ведай, што пыхі ў нас на пагосце
Маюць нямала трухлыя косці.

Ведай – нам грудзі ціша мацуе,
Ведай – ніхто тут скаргаў не чуе.

З вуснаў ссінелых, што пазгнівалі,
Не вылятаюць енкі і жалі.

Добрага побач маю суседа,
Прах яго хутка знікне без следу.

Трохі старэйшы ўзростам у смерці –
Змеямі зручна голаў падперці.

Ён не палегчыў стогнам пакуты –
Лямант не будзе светам пачуты!..

Часам у трупа сіла такая,
Што і ў магіле шмат ён трывае –

Богу хіба што прыгаршч папрокаў,
З мёртвых паўстаўшы, кіне звысоку!»

І замаўчаў ён – з пыхай і годна.
Так і застаўся спаць ён выгодна.

Сыдзе з ружанцам плакаць паненка:
Выпала шмат ёй стогнаў і енкаў.

Топелец

(*Topielec*)

Там, дзе плынню аўсяніц віруе паляна
І дзе лес пераходзіць у луг нечакана,
Рэшткі цела ляжаць, што сабе без патрэбы:
Вандраваў колісь нехта ад неба да неба,
А пасля захацеў, сумны і наравісты,
Зеляніну ў сабе зведаць духам дачыста.
Дэман лесу яго ўсёгушчарным павевам
Агарнуў, калі ён прыпыніўся пад дрэвам,
Чараваў яго спешкай нястомных буянняў
І таемнай бяссмешкай ратоў без дыхання,
Спакушаў яго недаўвасобленай зласкай,
І цягнуў, і вярэдзіў зялёнаю маскай.
А той бег узбярэжжамі іншых пустэчаў
І між кветак дыханне і дух чалавечыў,
Аж згубіўся ў збанáх, звонкіх ягадных сховах,
І ў бясвецці кустоў, і ў бясснах верасовых,
І ў бяззолку глухім, і на папараць-пожнях,
І ў апошніх завях бязгуччаў апошніх,
І, цяністы, як бор у бары, зараз стыне:
Патануў у ста вёснах ён – у зеляніне.

Сярод вярґіняў
(*Wśród georginij*)

Сярод вярґіняў – гудзенне пчол.
Твае там крокі? Твой смех наўкол?
Цяпер, як лета ідзе на спад,
Цьмянее сонца і ззяе сад.

Плыве дрымота змарнелых дрэў.
Заплюшчым вочы, суцішым спеў.
Спачылі росы ў гарачыні,
Заснуў мой цень у тваім цяні.

Метамарфозы

(Przemiany)

Юр і душнасць той ноччу зямлю ахінулі,
І валошкі, успыхнуўшы ў бляску зарніцы,
Нечакана прабраліся ў зрэнкі казулі,
Што ляцела праз лес, баючыся спыніцца,
І, замудрыўшы лоб ёй, казульна імчалі,
І валошкава, хціва ўглядаліся ў далі.

Мак, адкрыўшы сябе ў палявым безбярэжжы,
З лямантам, што для вуха – ні гукам, ні словам,
Пеўнем перакрываўіўся ў яркай адзежы,
І затрос да крыві грабянцом пурпуровым,
І пяў, раздзіраючы дзюбу, пра жахі,
Аж адпеліся знекуль сапраўдныя птахі.

А ячмень каласіўся ўзалочаным злюкам,
Асцюкі раздражнёныя супіў, шалёны –
І разнішчыўся ў вожыка з хрустам і гукам,
І пабег, пакалоўшы прымежак зялёны,
І скуголіў, і з кветкамі дзіка важдаўся,
І ніхто не дазнаецца, кім сабе здаўся.

Я ж – якой крапівою пячэ ў сэрцы хворым,
Што імчу я крадком па мяжы праз палеткі?
І навошта за мной сочаць кветкі з дакорам?
Што не ведаю я – і што ведаюць кветкі?
Што рабіў я? Ад жаху заплюшчваю вочы.
Ночы болей няма – але чым быў я ўночы?

Ружы

(*Róže*)

Рыцар уночы ў соннай аблудзе
Узняўся і жонку трывожна будзіць:
«Сніў гэты сон я зноў,
Найдзіўнейшы са сноў.

Бачыў у сне я ружы і ружы,
Сястру тваю, маладзіка паўкружжа,
Бачыў яшчэ, што ёсць
У панны ночны госць.

Сплыві жа, як кроў па нажы, мне, дружа,
Зірнуць на сястру ў алькоў, дзе ружы,
І ля яе самой
Сон спраўдзіць: мой – не мой!»

Тут жа на ложку ўкленчыла пані,
З кленчы пачала выпраставанне
Ў вырушыла ў паўзмрок,
Глушачы крокам крок.

Здалеўшы сходы між двух альковаў,
Шукала стуленых дзвюх галоваў,
Дзвюх параў рук вязьма,
Ды не знайшла – няма.

Ўбачыла толькі ружы і ружы,
Кожны бутон – барвовы і дужы:
Сон сестрын, нібы вуж,
Тоіўся ў яве руж.

Ўкленчыла ў змроку алькоўным пані:
«Так невідочней маё чуванне!»
Кожны каўтае ўздых,
Каб ейны кут аціх.

Поўнач, скарбніца сненняў глыбокіх,
Звонку прынесла босыя крокі.
Водгулле ўсчала рэй:
Нехта каля дзвярэй.

Ўкленчыўшы, пані вачэй не мружыць,
Ўкленчыўшы, бачыць: дух яе мужа
Дзее бясплотны рух.
Цела спіць – ды не дух!

Вось ён да спячай, грозны, як ружжы,
Ідзе праз ружы, ідзе праз ружы!
Панну ўздымае з руж
На рукі жончын муж.

«Спім мы абодва – і дух, і цела,
Хай дзее кожнае, што хацела!»
Панну кладзе наўзнак –
Песціць прыдатней так!

Бледная, пані прыйшла пад ранне.
«Муж мой, ці спіш ты?» – Адказ – маўчанне.
«Ружамі сон твой тхне!
Муж мой, пачуй мяне!»

Рыцар прачнуўся, глядзіць у вочы:
«Што за выпадак у цемры ночы
Мовы цябе пазбыў?
Быў госць у спальні?» – «Быў».

«Ці ён да спячай, грозны, як ружжы,
Ішоў праз ружы, ішоў праз ружы?
Панну ці клаў наўзнак?» –
«Так, – шэпча пані. – Так». –

«А ці ён бачыў, як зводзіш бровы,
Зводзіш як вусны ў праклёнаў словы,
Кленчыш, гнутая ў рог?» –
«Бачылі ён і Бог».

Рыцар ускочыў з ложка: «Ты ўзняла
Сну залатога майго забрала!
Я! Пазнаеш мяне?» –
«Гэткі ж ты быў у сне». –

«Сонныя ночы я з ёю бавіў,
Прагну адгэтуль таго ж наяве!» –
Пані яму: «Не руш.
Панны няма між руж.

Панну пасеклі на дзве палавіны,
Цела паклалі ў дзве дамавіны,
Труны дзве – склепам зруб:
Цяжкі з ёй будзе шлюб!»

Рыцар ёй кажа: «Памерла рана!
Зноў я засну і знайду, дзе панна,
Трунаў сягну я дзвюх!
Я – пан, я – сон, я – дух!»

Жабрацкая балада

(Ballada dziadowska)

Стукаў-грукаў дзядуня па зямлі дзеравякай –
Жабраком аднаногім быў стары небарака.

Йшоў каротка ці доўга – ды прыспеты быў стомай,
Стаў ён задам да лесу ля рачулкі над стромай.

Мутным вокам старэчым ён глядзеў счаравана,
Як струмені струменяць – ой да-дана, да-дана!

З глыбіні вынурала дзеўчанё-вадзяніца –
І вадой яму ў бельмы, бараду й нагавіцы.

Аж скрывіўся дзядуня – а нячыстая сіла
Звонкім смехам смяшыла, горкім смуткам смуціла.

Ў дзеда ўперыла вочы – два зялёныя споды –
І абняла за ногі – спакушала, няўрода!

Цалавала юрліва, цалавала аддана
Дрэва мыліцы сцёртай – ой да-дана, да-дана!

Пырскаяў смехам дзядуня ў карак здані схілёнай,
Ледзь не ўпрысядкі скокаў на травіцы зялёнай.

Скокаў ён рукі ў бокі, гучна цмокалі губы –
Аж трапляў дзеравякай у жамчужныя зубы!

«Што ж ты песціш-цалуеш толькі зломак палена?

Што ж ты дзеда шануеш не вышэй ад калена?

Мусіць, ногі – парогі для чарцінага племя,

Ты, здыхліна рачная, ты, лядачае семя!

Што ж ты мёртвае дрэва спакушаеш упарта?

Ой да-дана, да-дана – смеху гэта ўсё варта!»

Валассём вадзяніца акруціла – і ў нюні:

«Ходзь са мною, дзядочку, дзедзю, дзедку, дзядуню!

Я цябе сагравала б на каралавай печцы,

Я цябе харчавала б жвірам, лепшым у рэчцы.

У маім у палацы адпачнеш самавіта,

Маіх палкіх цалункаў будзеш піць акавіту!»

Так сказала – й за торбу за жабрачую цягне

Да віроў да бяздонных, да загубнае багны.

Нат не перажагнаўся – хвалі дзедку схавалі,

Больш на белым на свеце пра яго не чувалі.

Забурлілі струмені – й зноўку сталася ціха,

Бараду, плеш і торбу знесла воднае ліха!

Толькі мыліца тая – сцёрты зломак драўляны –

Пабарола стыхію – ой да-дана, да-дана!

Усплыла ўжо нячыйнай – вызвалёнай з галечы,

Уцякла ад калецтва і ад торбы старэчай!

Калаціла-насіла, мыла мыліцу плёсам,
Нібы трэску фрэгата, што пазбыўся матросаў!
Стала танчыць вясёла на сваім люстраванні,
Да жыцця, да свабоды мкнула ў сонечным ззянні!
У рухавых падскоках закульгала праз хвалі
Ой да-дана, да-дана – ў тагасветныя далі!

Душылка

(Dusiolek)

Ціха крочыў Байдала,
А вясна прыгравала –
За сабою веў клячу, за клячай – карову,
І свой шлях у палях ён прайшоў напалову.

На дрымоту Байдалу
Пацягнула памалу –
На падлеску ён тут жа прыгледзеў імшыну
І праверыў абцасам, ці мякка для спіны.

Між каровай і клячай
Паваліўся, бядача,
Пакрывіўся, прыцмокнуў, раскінуўся ўшыркі
І пасля, пазяхнуўшы, засоп у дзве дзіркі.

Казка не захавала
Сноў, што бачыў Байдала,
Захавала ж, як раптам Душылка з-пад карка,
Свет паскудзячы, вылез, як з ложка паўстарка.

Лыч быў жабін, ныйначай,
Ды з пароды слімачай,
Ну а ззаду – квактуха, што зносіла яйка.
Гэй, маўчы: дзеўкі гыркнуць – і будзе вам байка!

Хвост – як рэмень, без косці,
Лубяное падхвосце.
Сеў на грудзі Байдалу, як крук на адрыну,
І пакуль той не хлюпнуў, душыў бедачыну.

Ох, душыла навала!
Што за трасца, Байдала?
З жахам дзьме ён у вусы праз стогны і ўсхліпы –
Як раз'енчыўся хлопец, паслухайце, ліпы!

Аж дарэшты спацела
Паўдушы і паўцела,
Ды нядоўга Душылка Байдалу марочыў –
Той пафыкаў, і слінай папырскаў, і ўскочыў.

І прамовіў ён клячы:
Што ж ты, коню лядачы,
Не вартуеш мяне ад бяды выпадковай?
Што ж не трэснуў ты добра Душылку падковай?

І прамовіў карове:
Што ж ты спіш у ахове
І прагнаць не спрабуеш рагамі пачвару,
Што сюды прыпаўзла да мяне на імшару?

І прамовіў ён Богу:
Што ж ты крыўдзіш нябогу?
Ты спачварыў мяне, і карову, і клячу,
Ды яшчэ і Душылку стварыў наастачу.

Свідрыга і Мідрыга
(*Świdryga i Midryga*)

То не коні мчаць праз поле і не свішчуць пугі,
То Свідрыга і Мідрыга танчаць, два п'янюгі.

І не стогне так балесна сушня пад цапамі,
Як той луг, нагамі збіты горш, чым кулакамі.

Іх Палудніца пад сонцам зачাপіла вокам,
Рада я і двум танцорам, і вясёлым скокам.

Прагны позірк іх агледзеў, ласы на жывое.
«Хто мяне ператанцуе? Я адна, вас двое».

«Мне з ёй быць, – раве Свідрыга, – і кружыць да стомы!»
А Мідрыга пагражае: «Мне – альбо нікому!»

Кожны, за руку схапіўшы, цягам цягне: «Годзе ж!
Зараз, хіжая дзявуля, двух нас улагодзіш!»

Дыхае ім дзеўка ў вусны – ды няма і дыху,
Ім рагоча дзеўка ў вочы – ды няма і слыху.

Раптам рвецца напалову і дваіцца жвава:
Першая сястрыца злева, а другая – справа.

«Хопіць нам дваістай дзеўкі вытаптаць папасы –
Вырабляй жа з намі днямі, краля, выкрунтасы!»

Па чатыры локці й ляжкі мае наша паня –
Хай, скаромная такая, з нас душу дастане!»

Рыхтаваліся да танцу, як да лютай сечы:

Ляск – у кветках, у палетках – гвалт нечалавечы.

Танцаваў Мідрыга з левай, а Свідрыга – з правай,
Першы пыл пускаў абцасам, а другі – халявай.

То з падскокам, то з прытупам, а пасля па коле,
Патапталі святаяннік, мяту і куколі.

«Згінь жыўцом!» – раве Свідрыга, а ў адказ: «Да ляду!»
Танчылі спярша да здыху, а пасля да ўпаду.

Ды адчулі, як танцорку тагасвецце кліча,
Спруцянелі ў адначасе два яе абліччы.

«Хай зусім не на самоце спіць яна спакойна,
За дваіх яна скакала, згінуўшы падвойна.

Пахаваем на пагосце, дзе за дрэвам – дрэва,
Правай прачытаем пацер і адразу ж – левай».

Дзве труны памерлай дзеўкі дол прыняў адзіны –
Дол гудзе і труны танчаць, не прайшло й хвіліны!

Танчаць так, што ходзіць рэха, сытыя ад плоці,
І разяўленыя пашчы шчэраць у палёце.

Танчаць, скачуць і траскочуць, быццам б'юць у ладкі,
То па коле, то з падскокам, а пасля ўпрысядкі!

Аж зайшлася смерць у танцы радаснай жалобы,
Аж спалохана ў пагоста ўздрыгнулі вантробы!

Аж у тым заганным коле танец закруціла,
Аж вясёлай і шумлівай сталася магіла!

Аж Свідрыга і Мідрыга ўміг павар'яцелі,
Нібы ветракі на крылах іх глузды вярцелі!

У затлумленых галовах пуста і бязважка,
Дзе тут права, дзе тут лева – разабрацца цяжка!

Дзеўка злева, дзеўка справа – дзе між іх якая?
І каго якая пара ў вечнасці чакае?

Так мігціць перад вачыма ў танцы наваколле,
Што Свідрыгу ад Мідрыгі не адрозніць болей.

Бачна толькі прорву смерці, чорную да млоці:
«Пачувайцеся як дома, дарагія госці!»

Для Свідрыгі і Мідрыгі труны скачуць скокам:
Тут нябыт міргае правым, там жа – левым вокам.

Вось уклечылі ля прорвы і ў віры жахлівым
Працягнулі на каленях танец над абрывавам.

Танчылі і на карачках, танчылі і плазам,
Так, і гэтак, і ў дадатак – разам і не разам!

І, завіхраныя ў труны, дзве габлюшкі ў шале,
Разам дагары нагамі ў бездань смерці ўпалі.

Піла

(Pila)

Крочыць праз лясы пачвара, як піла – з аблічча,
І зубамі хлопцаў вабіць, і ў магілу кліча.

Вось прыгледзела хлапчыну ля суцішнай ляды:
«Прагну над табой улады – лады мае, лады!

Пацалункі для каханка ўзброю вострай сталлю,
Блісну выбліскам ад бляску і зубамі ўджалю!

Зачаруйся той паставай, што нідзе не зналі,
Высынайся тымі снамі, што не высыналі!

Голаў пакладзі на макі, мяту і півоні,
Пакахай мяне і ў спёцы, і ў лясной сутоні».

«Буду я кахаць да змогі, каб не брала змога,
Буду цалаваць нястомна, як ніхто й нікога!

І забуду ўсіх дзяўчатак, што ішлі мне ў рукі,
Бо рыдаюць ад кахання, як ад горкай мукі.

Мару цела перайначыць пад тваёй пяшчотай,
Мару вусны разбарвовіць жарснаю ахвотай!

Для твае для асалоды мару кшталтавацца,
На зубах тваіх сталёвых сутаргай звівацца!»

Тут яна заскрыгатала, натачыла зубкі:
«Я ў любоў іду, нібыта колісь на парубкі!»

І лісты чырвоных вербаў дробна задрыжалі,
І юнак спазнаў абдоймы закаханай сталі!

Напалам расцалавала, выпесціўшы рану:
«Не адну для іншасвету я душу дастану!»

Шчыравала, каб пяшчотай на шматкі раздзерці:
«Хай вам, мілыя драбочкі, пашанцуе ў смерці!»

Параскідала паўсюдна паракні амецяў:
«Хай цяпер вас Бог мацуе, калі вас прыкмеціў!»

Рэшткі прагнулі сабрацца па былым узоры,
Ды ўзаемна адшукацца не змаглі ў прасторы.

Пачалося ўсё з міргання двух павек ля гаці.
Хто міргае – невядома. Чалавек? Наўрад ці...

Галава шукае карак і грыміць на мосце,
Бы гарбуз, які на рынку з рук упусціць хтосьці.

Скраўшы грудзі, яр задыхаў так, што сэрца стыне,
Ліпа слухае прыдбаным вухам на галіне.

Вочы тлеюць паасобку з цьмянаю тугою:
Б'ецца ў павуце адное, спіць на пні другое.

Першая нага на ўзлеску мільгаціць у скоках,
А другая на калене поўзае ў валоках.

А рука, што над дарогай у нішто ўзляцела,
Штосьці там перажагнала – што, незразумела!

Дуб (*Dqb*)

Загуло, закіпела – і раптоўна з дубровы
На касцельных хоры дух ускочыў дубовы.
Ён узрушыў органы рухаў шалам – не шалам,
Быццам разам з гудзьбою шчыраваў ён кагалам.
Галінастыя пасмы траскатліва ўзляталі
І ў паглядзе шырэлі невядомыя далі,
Ён жа выставіў грудзі дудам па-кавалерску,
І ў органы старанна бахаў ён па-сякерску.

Грай, музыка, грай,
Твой памочнік – май,
Твой памочнік – мех з дудой
І ўсялякаю жудой!

Біў налева правіцай, а направа лявіцай,
Каб маглі ў адначасе рык са стогнам зрадніцца,
Выбіў з дудаў-марудаў ён рукой сукаватай
Спеў, у нетрах зялёны, а з бакоў – кветкаваты.
А святыя з іконаў выйшлі спосабам звычайным,
Каб абняцца смярцямі з гэтым клічам музычным.
Бог, тады небывалы, прыляцеў з бездарожжа,
Небывалы – ды ў шалы ён услухаўся. Божа!

Грай, музыка, грай,
Твой памочнік – май,

Твой памочнік – мех з дудой
І ўсялякаю жудой!

Граў ён дрэўныя мары, сон памерлага лісця,
Што віры ледзяныя скралі з голля калісьці,
Граў жалобныя маршы мухамораў, што крочаць
Аднанога ў пустэчу, калі скон запасочаць.
Граў пра твань і імшары, дзе ні гуку, ні зыку,
І як смерць як лясная спаць лягла ў ваўчалыку,
Як маркоцяцца росы – без вачэй, ды слязамі,
І як раптам карэнне ў скрушным кленчыцца гаме.

Грай, музыка, грай,
Твой памочнік – май,
Твой памочнік – мех з дудой
І ўсялякаю жудой!

А калі яму хмелем песня ўдарыла ў голаў,
Граў усімі ярамі ён між нетраў і долаў!
Аж алтар напужаны, блішчучы ў залатэчы,
Прагнуў зрынуцца тут жа, толькі прагу адпрэчыў.
Ён жа біў па арганах, ім раструшчыўшы косці,
Пальцы так разагнаўшы, нібы ногі на мосце,
І, развैयाўшы згукі між пывучых разлогаў,
Ён усё павыгрукваў, што лес мае да Бога.

Грай, музыка, грай,
Твой памочнік – май,
Твой памочнік – мех з дудой
І ўсялякаю жудой!

Між музыкамі і Богам больш не будзе прадоння:
Пра сябе сненні дуба Бог падслухаў сягоння.
«Колькі ў свеце існую – я ж адведу вячысты, –
А дагэтуль такога не спаткаў арганісты!»
Божай ведзе музыка на хвалу і на памяць
Стаў двума ручаямі песню ўгору напраміць,
Долю спеў размуравіў, каб касцёл каласіўся,
Аж цяністым прыпевам Божы твар зацяніўся.

Грай, музыка, грай,
Твой памочнік – май,
Твой памочнік – мех з дудой
І ўсялякаю жудой!

Ашаломлена слухаў Бог душою бяскрайняй,
Што зрабілася раптам і лясной, і ручайнай,
Ён сабе штосьці думаў і прымерваўся збоку,
Бег жыўцом да музыкі, цягнучыся здалёку.
А святыя, што зналі, як аддзячыць за дзіва,
Узяліся за рукі, каб укленчыць шчасліва,
Бо як свет стаўся светам, смерць жа сталася крэсам,
Бог, абняўшыся з дубам, першы раз плакаў з лесам.

Грай, музыка, грай,
Твой памочнік – май,
Твой памочнік – мех з дудой
І ўсялякаю жудой!

***

(W malinowym chruśniaku...)

Мы ўсю ноч ад чужога хаваліся вока
У малінніку і за хвілінай хвіліна
Там навобмацак рвалі той ночы маліны.
Пальцы нашыя іхнім скрываўлены сокам.

Бухаў басам бугай, быццам кветкі палохаў,
Грэла ў сонцы іржавыя язвіны лісце,
Павута зіхацела расой, і якісьці
Жук калматы са спіны ўстаць пнуўся на ногі.

Ледзь гучаў галасоў нашых шэпт пацішэлы
У духмянай духмені, калі я маліны
З тваіх прыгаршчаў вуснамі браў без супыну,
Ап'янелы ад водару блізкага цела.

І зрабіліся ягады тыя прыладай
Нейкай дзіўнай пяшчоты, якая бясконца
Хоча доўжыць свой шал і не знае пад сонцам,
Апрача ўласнай слодычы, іншай прынады.

І не знаю, не помню, як сталася тое:
На спатнелым чале дотык вуснаў адчуўшы,
Я разняў твае рукі – і зліўся з табою...
А маліннік стаяў як стаяў, неўзварушна.

***

(Wyszło z boru ślepawe, zjesieniałe zmrocze...)

Выйшла з бору амаль што сляпая пачвара,
Плод бяздумнасці соннай сваёй. Пазірае
У нязвыклае ёй паднябессе за хмары –
У сусвет, які не разумее, не знае.

Як па місе з гаючай атрутаю, цягне
Па калюзе шурпатае цела паволі,
Кроў глыткамі галоднымі з кветак ссе прагна
І смуродам захутвае ўсё наваколле.

Звер страшлівы, які неўзабаве загіне,
Бо ўсё труціць і нішчыць дыханнем тлятворным,
Ды калі ты рукой яго гладзіш па спіне,
Ён да ног тваіх туліцца й трэцца пакорна.

Вучань шаўца

(Szewczyk)

Маладзіку халодна й мулка –
Патрапіў рог у комін хаты.
Ліхтар, на дыбачкі прыўзняты,
Працяў імглу ў канцы завулка.
Шаўцовы вучань кльшаногі
Не спіць, заняты справай важнай:
Спраўляе бот на мерку Бога,
Імя якому – Неасяжны.

Будзь бласлаўёны тройчы
Вынік творчых турбот:
З іх у срэбранай ночы
Гэткі родзіцца бот.

Хмар Уладару, існы ў небе!
Багаты дар маёй правіцы
Прымі, каб ступ у хмарнай глебе
Табе не збілі бліскавіцы.
Дух, які паліць зор паходні,
Звястуе хай зямлі й нябёсам:
Там, дзе шавец бывае босым,
Бог прыабуты як найгодней.

Будзь блаславёны тройчы
Вынік творчых турбот:
З іх у срэбранай ночы
Гэткі родзіцца бот.

Хлеб мой штодзённы дай мне, Божа, –
Адзіны мне ў жыцці мацунак.
Даруй таму, хто ў нэндзы можа
Даць толькі боты ў падарунак.
Шыць значыць шыць – не больш у швіве,
Дык шыйма, покуль маем сілы.
Жыць значыць жыць. На Божай ніве
Жывема да самой магілы.

Будзь блаславёны тройчы
Вынік творчых турбот:
З іх у срэбранай ночы
Гэткі родзіцца бот.

Гарбун (*Garbus*)

Канае гарбун у выгодзе –
На цёплае майскае свята,
Пажыў ён гарбата – і годзе,
Цяпер памірае гарбата,

Канае ў дарозе, й дарога –
Разгадка складанае казкі.
Ў жыцці не зрабіў ён нічога,
Бо горб нёс з уласнае ласкі.

Гарбом жабраваў ён і танчыў,
Гарбом разважаў ён і мроіў,
На ўласных плячах яго няньчыў,
Сваёй накарміўшы крывёю.

А зараз ён смерць здабывае
І цягнецца шыяй да змоку,
А горб, як істота жывая,
Гарбаціцца зверху і збоку.

Свайго перажыў ён вярблюда
На роўную целу хвіліну,
Нябожчык глядзіць у нікуды,
А горб азірае сцяжыну.

Памерламу ён гарбаносу
Сваім пагражае цяжарам:
«Я зараз задам табе чосу,
Разлѣгся такім тут макарарам.

Ты, можа, хрыбет пакалечыў?
Ці сон паламаў табе ногі?
Нашто мяне ўзяў ты на плечы,
Каб збочыць пасля з паўдарогі?

Чаму ты ляжыш, я пытаю?
Бо я ж твая спіна без рэшты!
Цікава мне, вечны гультаю:
Куды мяне зараз нясеш ты?»

Жаўнер (*Żołnierz*)

Гэй, вярнуўся жаўнер ды з ваеннай выправы,
Але надта змарнелы і надта кашчавы.

Кулі так яго збілі і знізу, і збоку,
Што не мог інакш клыпаць, як толькі з падскокам.

Стаў ён блазнам журботы сваёй і нядолі,
І смяяліся ўсе, як скакаў ён ад болю.

Весьлялі ўсіх прысядкі скаргі ягонай,
І калены журбы, і пакут выдрыгоны.

Ён дацёгся сям-так да сваёй роднай хаты:
«Прэч, скакун! Нам на полі патрэбны араты!»

Паскакаў ён да кума, ды той небараку
Не прыпомніў і кіем прагнаў, як сабаку.

Да калішняй каханкі пайшоў, а жанчына
Расмяялася ўзгрудам, клубамі, плячыма!

«З гэткім дрыгалам ў ложку скакаць мне да смерці?
Цела ледзьве чвэрць меры, а скокаў – тры чвэрці!

За падскокам тваім не ўганюся я, мусіць!
Не засну ранкам вуснамі на тваім вусе!

Ты занадта скаклівы, браток, для ўдавіцы:
Дык ідзі сабе з Богам і не трэба сварыцца!»

Да распяцця на ростань пацэгся ён сумны:
«Хрысце, скрозь ты сасновы, а вельмі ж задумны!»

Я не знаю, чые цябе рукі часалі,
Але бачна, красу і сасну ашчаджалі.

І ў цябе пакалечаны рукі і ногі,
Пэўна скачаш, як я, чым далей ад дарогі?

Такі самы дзівак ты, і хоць з-пад аблокаў,
Але будзеш мне спраўным таварышам скокаў».

І драўляны Хрыстос, што паўстаў з-пад сякеры,
Тыя словы пачуў і сышоў да жаўнера.

Пэўна, клёпак таму ў галаве не ставала,
Хто так груба яго абчасаў і нядбала.

Калі ткнуўся ў траву ён нагамі – разгледзеў
Яго сябра, што левыя ногі абедзве.

«Дарма, што я з сасны, ды хадох я не марны:
Вечнасць пешкі прайду, хоць на выгляд – няздара.

Пойдзем мы неразлучна – адна ў нас дарога:
Штось людскога ў нас будзе, і штосьці ад Бога.

Мы пакуту з табою падзелім па-свойску,
Бо адною рукою знявечаны жорстка.

Смешнасць нашу падзелім – і хто не стрывае
Смеху першы, той першы сябе пакахае.

Падапру цябе дрэвам, а ты мяне – целам:
І хай будзе што будзе! Ідзі са мной смела!>>

І, абняўшыся, рушылі ў далеч няспешна,
І скакалі наўзаем высока і смешна.

І няведама колькі скакалі кадрылю,
Бо ніякі гадзіннік не злічыць тых хвіляў.

Дні і ночы міналі, сплывалі паволі,
І мінала бязводдзе, бязлесе, бясполле.

І ўзнялася віхура ў цямрэчы бясконцай,
Дзе лякае адсутнасць усякага сонца.

Хто ж там з ночы на поўнач у буры й завеі
Гэтак чалавячэе і так багавее?

Гэта два небаракі, два лёзных калікі
Шкандыбаюць сяк-так у свет божы, вялікі.

Калі першы вясёлы – другі ў безжалобе,
І з іх кожны заўжды сам сабе даспадобы.

Так кульгалі яны ў той завеі памалу,
І ніхто не даведаўся, што ў іх кульгала.

І скакалі як трэба, і так, як не трэба,
Аж падскочылі ўрэшце да самага неба!

Тры ружы

(*Trzy róże*)

Са студні чутны йржавы рып вядра.
У садзе ціша. Спёка млявіць кветкі.
Зяленіва ля ветхае паветкі
Ільсніцца, лушчыцца з камля кара,
Са студні чутны гулкі пляск вядра.

Зірні, лісцё над намі – небам цэлым!
Зірні, як голле кроіць промні куца!
Знітуем душы і дазволім целам
Адно адному моўчкі адгукнуцца!
Зірні, лісцё над намі – небам цэлым!

Пах ружаў, птахаў спеў, дзве сон-душы,
Двух целаў у траве перапляценне,
І сонца лад сярод бязладдзя ценяў,
І ў спёцы раптам – цішы ледзяшы.
Пах ружаў, птахаў спеў, дзве сон-душы.

Але калі паміж душой і целам
Квітнець у садзе гэтым ружы трэцяй,
Той, чый пурпур здалее тагасвецце,
То ейны жар адным ёсць з намі цэлым,
Той ружы трэцяй, між душой і целам.

Сутонне
(*Wieczorem*)

Сутонне было, сутонне,
У час, калі зорка тоне.
Дзённы развеяўся сквар,
Сыплюць расою галіны,
Пыхае цемраддзю яр,
Яр, дзе каліны.

Здалёку ідуць, здалёку
Напльвы бяскветнага змроку.
Спудзіўшы водару дых,
Холад павеяў на букі,
Грэеш на скронях маіх
Змерзлыя рукі.

Не трэба глядзець, не трэба
Без ласкі навокал і ў неба.
Не аб'яднае дрымота
Тых, хто блукае ў палях,
Боль, ці пагроза, ці страх –
Толькі пяшчота.

***

(Pożarze pierśny, płomieniu ustny...)

Палаюць грудзі, агнеюць вусны,
Не спяцца ночы і спяцца ранкі!
Дык будзь жа слаўны і будзь распусны,
Усмех адданай маёй каханкі!

У сне не чуе, як лашчу рукі,
Ды плечы побач уздрыгнуць трошку...
Дары мне шчасце, дары мне мукі,
Сон, што прысніўся клубам у ложку.

***

(Ponad zakres śnieżycy, ponad wicher i zamieć...)

Над завесай завеі, над сцяной навальніцы,
Праз агнёў пералівы да цябе мне дарога.
Роспач вылепкам белым прагне ўшчэнт скамяніцца,
Скамяніцца ля краю сухадолу сляпога.

Браму ў свет недамкнуўшы, незаўважна ты знікла,
На ўспаміны мае ты захварэла паволі.
Я з табой не знаёмы так жахліва й нязвыкла,
Быццам не існавала нас нідзе і ніколі.

Мы сябе адшукаем у віхуры і ночы,
Закахаемся зноў мы над бяздоннем відзежаў
Тым паўторным каханнем, што збавення не хоча,
Той апошняю прагай, што не ведае межаў.

Каб яшчэ закахацца, трэба грудзі раздзерці —
Сэрца вырваць у шчасця, што было цішынёю.
Закахацца, дзве нашы прадчуваючы смерці,
Што спрабуюць зрабіцца незваротна адною.

Аб гушчар сукаваты хмары разам з віхурай
Разарвала і гоніць іх шматкі ўперамешку.
А жыцця засталася ўжо замала пад скурай,
Меней смеласці й часу засталася на ўсмешку.

Над завесай завеі, над сцяной навальніцы,
Праз агнёў пералівы да цябе мне дарога.
Роспач вылепкам белым прагне ўшчэнт скамяніцца,
Скамяніцца ля краю сухадолу сляпога.

Снег
(Śnieg)

Помню тую іскрыстую шэрань наўкол,
І той снег на спляценні галін і на стрэхах,
І як падаў ён з дрэў непрыстанна на дол,
І пачуцце, што ў сонцы іскруся са снегам.

А снег гурбы рабіў: тут – капец, а там – стос,
І на дрэвы ўсё большыя ўскладваў чупрыны,
Сляпіў вочы, шчыпаў падбароддзе і нос,
І раіўся, і лётаў, і падаў без спыну.

Помню той невысокі, пахілены дом,
І за шыбай – шматфарбнага прадзіва ўзоры.
Хто там жыве? Хто там шыў? Чалавек або гном?
Быў малечай. Снег беллю захутваў прасторы.

І далонь я без страху да шыбы прыклаў,
І адчуў ёдкі след, але шчодры па-царску!
Той далонню я ў кніжках малюнкi шукаў,
Гладзіў няньку, каб баяла познюю казку...

Аж спынялася сэрца ад следу таго,
Калі нёс у далоні яго праз завею.
Снег прайшоў – і прайшло з той пары столькі год,
Колькі й трэба, каб страціў сляды да сябе я.

Як жа сёння я, знаючы боль і тугу,
Прагну зноў апынуцца ля ніклай той брамы
І глядзець на той снег, на яго мітульгу,
І палёт, і кружлянне ў падзенні тым самым.

З якім плачам глядзеў бы я – вечны мраяр –
У акно, каб за шэранню прошласць убачыць –
З якой моцай туліў бы распалены твар
Да той страчанай, даўняй далонькі дзіцячай!

Дон Кіхот

(Don Kichot)

У адным з замагільных паркаў, як найурачысцей
Падмеценым крыламі бяссонных анёлаў,
У цяні адляцелага ў вырай зямнога лісця
На шкілетах дрэваў, з душою, нібыта волава
Цяжкай, хоць і пазбытай жыцця, галечы й ліхот,
На мармуровай лаўцы схуднелы сядзіць Дон Кіхот,
Думаючы пра тое, што думкі – ад чорта,
І пасмяротным позіткам, які не сягае далей
За ружанец між пальцаў, акідвае глыб алей,
Дзе след жыцця на пяску старанна зацёрты.

Бог дарэмна, далонь прасцёршы, кружляе наўкол,
Каб навечна яго запрасіць да сябе на запусы
Ува мгле, што знакамі крыжа святога анёл
Перад госцем расейвае. Госць, закусіўшы вусны,
Адсоўваецца, адварочваецца ад Бога
І ў мярцвянай цішы ўдае, што не чуе нічога.

Калісьці замест ветракоў, летуценняў поўны,
Ён бачыў мячы над варожымі рысакамі,
А цяпер рукі Бога, працягнутыя любоўна,
Здаюцца яму падступнымі ветракамі.
І – знявераны – ён вынішчае ядам ухмылак
Любую магчымасць мрояў, шаленстваў, памылак.

І не заўважае поруч бясцелага стана.
То анёл, у руках якога – пурпурная ружа
Ад Мадонны, што памятае слаўнага мужа,
Які ёй да скону верны быў апантана.
А ён – на зямлі раней беззаганны рыцар –
Зневажаючы райскі дар і царыцу раю,
Цураецца ружы, больш бо ўжо не давярае
Усяму, што так лёгка ў пыл можа ператварыцца.
Белы анёл схіляецца над абранцам
І, цалуючы ў лоб, шапоча: «Перадае
У дадатак гэта», – і, раптоўным румянцам
Заірдзеўшыся, адлятае. Услед пасланцу Яе
Стомлены рыцар твар з недаверам шчэрыць
І, знясілены паняверкамі, памірае яшчэ раз
Смерцю, што забараняе ўсім пацалункам на свеце
Будзіць гэтых мёртвых і ў дзень другога прышэсця!

Жаданне (*Pragnienie*)

Я хацеў бы ў гушчарні абшару ляснога
Мець халугу з чароту і вецця сухога,
Збудаваную ў нетрах на месцы вышынным
Над прытулкамі рысяў, над ярам вужным.
На імху, пад звычайныя спевы віхуры
Я хацеў бы кахацца з дзяўчынай панурай,
Лашчыць грудзі са свежаю ранай зубоў,
Цалаваць яе твар, як здабычу, без слоў,
Ў слухаць, як навакол маёй грэшнай пяшчоты
Плешча дождж і грымяць залатыя грымоты,
І звер вые, учуўшы пах цел нашых потных,
Недасяжных, узятых на неба, палётных –
І хацеў бы глядзець цераз вецце на зоры
У прадонне начное, на ззянне азёраў,
І за Бога прымаць ўсё, што ў небе зіхоча,
І святла на грудзях дачакацца дзявочых,
І вітаць сонца лямантам, крыкам, выццём,
Жыць наўслеп і не знаць, што завецца жыццём –
І, не знаючы жальбы й пакут, калі-небудзь,
Уначы, рассмяяцца праз сон у твар небу
І, ламаючы голле, упасці ў змрок смерці,
Быццам яблык у пашчу, гатовую зжэрці.

Дзяўчына перад люстэркам

(Dziewczyna przed zwierciadłem)

Маё люстэрка, мой ручай праменны,
Загадкавы крышталь адлюстраванняў,
Па якім жвіры, па якім каменні
Ты з віра ў вір нёс хвалі без адхлання,
Перш чым мой сон спаткаў і ўплыў у дзверы
Майго пакоя, беллага ад сонца,
Каб знерухомець на сцяне без моцы –
Срэбрам на яркай чырвані шпалеры!
З якіх нязнаных пушчаў і далін ты
З’явіўся, звонячы ў дзірван, каб потым
Замоўкнуць раптам побліз аксамітаў
Майго алькова і маёй самоты.

У тваёй цеснай бездані заўсёды
Сябе страчаю! І ніхто не сочыць
За пешчамі двух згодных цел дзявочых –
За звабным сном іх, поўным асалоды...
Адно, п’ючы вачыма бель, што цьміцца
У люстры, з бессаромнасці хмялее,
Другое – ў люстры – робіць выгляд, быццам
Таксама бачыць, і ўдавана млее...

Ручай, ты грудзі мне сваёй вадою
Халодзіш і няведання адзежы
Змываеш з цела пекнага, якое
Агортвае сябе каханнем першым!
Бо хто ж мяне будзе кахаць праўдзівей,
Як не сама я? Хто пяшчоты казку
Раскажа?.. Хто прыгладжаныя пасмы
Фрызуры строгай залатою грывай
Развее мне? Хто, роўны мне па шале,
Аб хуткаплынны сон скрываюць вусны?
Хачу быць – нічыёй!.. Ручай спакусны,
Разбі шклянную гладзь! Развіхры хвалі
І з чарнадрэўных берагоў ракою
Ліні і затапі маю святліцу
І ложка, змяты стомаю начною –
Мяне ж – тапеліцу, што ў глыб глядзіцца, –
Ператвары ў люстраную русалку,
Каб неадрэўна я ў сябе глядзела
І сцерла ў пыл аб смерць абодва целы,
Нібыта перл аб перл у лёце палкім!

Таямніца
(Таятніца)

Молі падгледзелі нашыя сны,
Крылы пушысцячы ў лёце.
Як жа нам соладка, што мы адны
Знаем аб нашай пяшчоце!

Шэпат дайшоў да сястрыных вушэй:
Верас збірала малая...
Мружачы вочы, дзяўчынка цішэй
З намі цяпер размаўляе...

І між прысадаў блукае адна,
Нібы ў прыдуманым свеце.
Як жа нам соладка, што і яна
Знае аб нашым сакрэце...

***

(Gdy domdlewasz na łożu, całowana przeze mnie...)

Калі ты дамляваеш побач ад асалоды,
Завалодаць табою я хачу назаўсёды.

Марна, марна – бо вочы ўжо адданыя крозе
І мяне ўжо не бачаць ва ўтрапенні й знямозе!

І знікаеш раптоўна ты ва ўласным паўзмроку,
Аддаеш ты мне цела, але цела без зроку!..

І знікаеш раптоўна ты ў нязнаным бяздонні,
Для якога кахаў я і якому старонні.

У сне

(We śnie)

Ты ў сне чужая. Даль без тла,
Ўспых вечнасці бліскучы.
Ляцім мы разам. Мгла і мгла!
Цямрэча, Бог і кручы.

Ты ў ноч і мглу вядзеш мяне,
Палётам разагрэта,
І шэпчаш: «Мы з табой – у сне!
Не забывай пра гэта...»

Не забываю. Мы імчым
Да невядомых высяў.
З табой так цяжка ў сне маім!
О, ява, адгукніся!

Заклён (*Zaklęcie*)

– Ты бываў за мяжою зямнога, кажане.
Што памерлыя робяць? – Ляжаць без дыхання.
– А яшчэ? – Нерухома ляжаць без надзеі,
Ім і сонца не свеціць, і вецер не вее!
Ім – не верыць, не плацаць, не бачыць адхланьня,
А ляжаць без дыхання! Ляжаць без дыхання!

Хай дзяўчыну, што жарсці маёй адмаўляла,
Ноччу ў ложку захопіць такая навала!
Хай бяссьільна, бяздумна, бязгучна, бязвока
Лютай грэшачы прагай, ляжыць адзінока!
Хай не верыць, не плача, не бачыць адхланьня,
А ляжыць пад заклёнам маім без дыхання!

Раманс

(Romans)

Я раманс запяваю, бо я – запявала!
Слухай: ён жабраваў, і яна жабравала!

Іх каханне заспела на рынкавым пляцы,
Больш ніхто так убога не мог закахацца.

Зорнай травеньскай ночы прывеціўшы подых,
Ля касцёла нябогі прыселі на сходах.

Падавала ўрачыста яна да змяркання
Вусны – для пацалунку, а хлеб – для кусання.

Заядалі яны ў сне пад травеньскім небам
Пацалункамі хлеб, пацалункі ж – зноў хлебам,

Каб два веснія голады сцішыць пароўну:
Напачатку жабрачы, а потым – любоўны.

Так паэт зразумеў: жыць інакш і не трэба,
Ды не меў ён, галодны, дзяўчыны і хлеба.

Ноччу

(Носа)

Хтось, разветраны, спіць сярод зорнай сінечы
І ніяк не абудзіцца ў зор завірусе.

А ты плачаш па мне ў белай хаце над рэчкай.
Заўтра буду з табою! А сёння я ў курсе.

На жабрацтва спяшае цень хвоі сірочы
У сусвет. Крыж з пагорка схіліўся ў прадонне.

Паўміралі ўсе разам багі гэтай ноччу,
І няма на каго памаліцца сягоння.

Я не веру бязмежжам! І ў ноч не заплачу!
І не ўкленчу над мёртвай малітвай у смутку!
А ты рукі замест мяне цягнеш, хоць бачыш,
Што, апроч гэтых рук, нада мной – нічагуткі!

Тут – адна толькі пустка, ў якой неўзаметку
Гасне сонца, каб выканаць волю цямрэчы...
Толькі пустка – і мятлікі – дрэвы і кветкі –
Дрэвы – мятлікі – кветкі – і хата над рэчкай.

Дзяўчына
(*Dziewczyna*)

Дванаццаці братам сцяна аднойчы
з боку мрой паўстала,
І плакаў голас з-за сцяны, дзявочы голас
запрапалы.

Зачараваў іх боль, і жаль, і пра Дзяўчыну
сон спакусны.

Яны пачулі толькі плач, але ўявілі твар і вусны.

Сказалі: «Плача – значыць ёсць!» – і больш нічога,
толькі гэта.

І свет заціх, калі яны так адварнуліся ад свету.

Схапілі молаты браты і люта білі ў мур высозны,
І тою ноччу молат быў ад чалавека не адрозны.

«Хутчэй, бо смерць пакрые ржой і ў пыл Дзяўчыну
ператворыць!» –

Б'ючы, дванаццаты з братоў да адзінаццаці
гаворыць.

Але распаўся пальцаў счэп, браты пападалі ў знясіле –
І целы ўжо ва ўладзе сноў, што так смяротна спакусілі.

Бляднеюць твары, косць трашчыць,
далоняў болей не намацаць:
На ўсіх дванаццаць – ноч адна,
і смерць адна на ўсіх дванаццаць.

Ды не палеглі цені іх, да прагі здольныя гарачай, –
І вось інакшы час цячэ і молаты звіняць іначай.

Звіняць увысь, звіняць усцяж, а неба звон вяртае
грозны.

І тою ноччу молат быў зусім ад ценю не адрозны.

«Хутчэй, бо смерць пакрые ржой і ў пыл Дзяўчыну
ператворыць!» –

Дванаццаты паўсталы цень да адзінаццаці
гаворыць.

Змарнелі цені – цемра іх заўжды сваёй скарае волі:
Памерлі зноў, бо да канца не паміраў ніхто ніколі.

Ні да канца, ні назаўжды – як ні гадуў да смерці прагу.
І ценяў сцерліся сляды, няма аповесці працягу.

Ды молаты ў жалобе той не загубіліся бяследна
І зноў сабой сцяну таўклі, самім сабе звінелі медна.

Звінелі ў змрок, звінелі ў бліск – з апошніх сіл,
пакуль не позна,

І молат не пазнала ноч: ён быў ад молата адрозны.

«Хутчэй, бо смерць пакрые ржой і ў пыл Дзяўчыну
ператворыць!» –

Апошні з молатаў тады да адзінаццаці гаворыць.

І рухнула сцяна, і гул сягнуў вышынь,
сягнуў разлогаў,

Ды не было Дзяўчыны там – нікога не было живога.

Ні вуснаў, ні вачэй: наўкол – адны неіснавання далі.

Там толькі голас быў – яны адзіна голас ратавалі.

Ім засталіся плач і змрок – і страты боль, што забівае.

Бо гэты свет – нядобры свет.

Чаму інакшых не бывае?

Вось сон, што ўяўнай явай быў,

вось цуды, зніклыя бясплодна.

І леглі молаты між іх, свой марны доўг

аддаўшы годна.

І стаў абшар нябёс пусты, і вусціш цішу затапіла.

Навошта кпіў ты з пустаты,

пакуль яна з цябе не кпіла?

Мацюсь
(*Matysek*)

Граў Мацюсь у лесе на скрыпцы з яліны –
І выплакаў плач – плач памерлай дзяўчыны.
Чаму гэтак плачаш, о плач безбярэжны?
Чаму б'ешся ў дрэвы, бы ў дзверы, няўцешна?
Забудзь пра нягоды, мо знойдзецца выйсце –
Расой ападзі на траву і на лісце!
Але не хацеў ён пазбавіцца болю –
Сачыўся крывёю на кветкі, на голле:
Чырвоны – зялёны – як снег серабрысты –
О, Божа, мой Божа – плач надта вячысты!
Гэтак Мацюся скрыпка спявала,
А пасля яе песня сканала.

Граў Мацюсь у лесе на скрыпцы з яліны –
І высмеяў смех – смех памерлай дзяўчыны.
О, смех, смех нядобры, навошта смяешся?
Навошта шалёна па пушчы нясешся?
Пакрый сваю грэшную прагу журбою,
Расмейся ў нішто – перастань быць сабою!
Але не хацеў ён суняцца і сыпаў
Блішчастыя фарбы на клёны, на ліпы:
Чырвоны – зялёны – як снег серабрысты –
О, Божа, мой Божа – смех надта вячысты!

Гэтак Мацюся скрыпка спявала,
А пасля яе песня сканала.

Граў Мацюсь у лесе на скрыпцы з яліны –
І вымраіў сон – сон памерлай дзяўчыны.
Сон бедны – бязведны, навошта так снішся?
Навошта мільгаеш ты так і іскрышся?
У рове, у плыні ракі згінь без следу –
І ўсё зразумееш, і ўсё будзеш ведаць!..
Але не хацеў ён знікаць у прадонні –
Вясёлкава ззяў між камлёў у сутонні:
Чырвоны – зялёны – як снег серабрысты –
О, Божа, мой Божа – сон надта вячысты!..
Гэтак Мацюся скрыпка спявала,
А пасля яе песня сканала.

Пчолы

(Pszczoty)

У глухім сутарэнні, у змроку жыллёвым,
Дзе нябыт замест даху нябожчыкам служыць,
Пэўнай ноччу Адвечнай (для нас жа – Ліпнёвай)
Загуло штось праз сон... Смерць наструніла вушы...

Гэта – пчолы, што збіліся ў цемры са шляху,
Уляцелі ў край мёртвых, бы ў вулей гаротны!
І так гучна звіняць, так іскрацца зіхотна,
Што няможна глядзець на іх ззянне без страху!..

І нябожчыкі, трэскамі рук сваіх кволых
Засланяючы проймы вачніц ад зіхцення,
Са здзіўленнем глядзяць і крычаць сцень да сценю:
«Пчолы! Помніце пчол? Далібог – гэта пчолы!»

Боль, прытулены сном, іх нанова вярэдзіць!
І, за рану балючую ўдзячныя пчолкам,
Углядаюцца ў бляск заблукалай вясёлкі,
Што сляпуча залоціцца ў логаве смерці...

Зналі некалі цуд залатога прыплоду,
А сягоння са змроку свайго заняпаду
Сочаць за іскраіднай крылатай шарадай
І разгадваюць рэбус гуллівага лёту!

Але выйсце да сонца знайшоўшы ў цямноце,
Пчолы ў свет усім кодлішчам рынулі з ночы!
Вунь, апошні раз бліснуўшы на павароце,
Зніклі ўжо!.. А нябогі глядзяць ва ўсе вочы...

Закаханья
(*Kochankowie*)

І ледзь толькі прыйшла яна з даляў,
Як у тую ж хвіліну
Вейкі мёртвыя затрапяталі –
Глянуў ён з дамавіны.

«Добра, што не забыла! Гнію тут,
Цень ад ценю зямнога!
Дзе я?.. Тут, апроч доўгай пакуты,
Больш няма анічога.

Раскажы мне, спавітаму мглою
Непрытомнай юдолі,
Дзе ўсё тое, што звалася мною,
Чым не буду ніколі?» –

Не сказала ні слова – упала
Проста ў верас квітучы,
Бо мацней яна, пэўна, кахала,
Чым чакаў нежывучы.

Ўпала мёртвай на груд здзірванелы,
Дзе цвісці страшна кветкам,
Каб каханаму ўсё яе цела
Было любасці сведкам!

Карчма

(Karczma)

Між нябёсамі й пеклам, у тым бездарожжы,
Што заўжды абмінае ў вандроўках дух божы,
Ёсць карчма, дзе прывіды п'янюгаў-герояў
Памінаюць трыумфы мінулых запояў.
Скнара, што перад смерцю глытаў аметысты,
За два грошы прытулак тут знойдзе вячысты,
А забойца, што верыць у водбліск кінжала,
Тут ахвяраў сабе прычакае нямала,
І, чаруючы соннай парфумай, блудніца
Сіняй фарбай, што тут прадаецца, сініцца,
Каб завабліваць відма якогась бамбізы,
Што й па смерці шануе блакітны і шызы.
Тут сабралася з мёртвых музыкаў капэла,
Каб карчма ад вясёлых танцораў кіпела;
Так іх полька круціла, матляла і секла,
Што пякельнае зборышча коціцца ў пекла!
Цені скачуць па прызбе, патрушчыўшы дошкі,
І ўваччу ў іх мільгаюць крываваыя мошкі,
Толькі нейкая бабця, што ўлезла на печку
(Загубіла яна пяцярых чалавечкаў),
Гэтых скокаў не чуе, бо мроіць наяве
Чары першай любові, спазнанай на лаве,
І бабуся, аддаўшыся мары дрыготкай,
На іржавым грабенчыку грае чачотку.

Нябачныя (*Niewidzialni*)

Нас паўсюдна атачаюць тысячы нябачных зданяў.
Хто каго заўважыць першы? Хто каму душою стане?

Ходзяць разам з намі ўночы
і блукаюць з намі ўранні –
І ўзаемнасці не бачаць у такім суіснаванні.

Як яны для нас, для іх мы – непарушаная тайна...
Толькі ўсё ж змярканні часам не такія, як звычайна.

А мая малая лодка каля берага застыла...
Сніць сябе вада, што лодцы – і радзіма, і магіла.

Нехта вельмі размаіты лодку гойдае, калыша –
Я ж наўкола сведчу зелень, сведчу я наўкола цішу.

А яны чапляюць лодку, снам паддаўшыся й трывозе,
Плыць адсюль далёка прагнуць,
ды не ў змозе, бо – не ў змозе.

Цягне цемра ў смерць, і лёс іх –
бераг, небыццём зарослы.
Ім бракуе смелай моцы, без якой не возьмеш вёслы.

Я ж хачу, каб паддалася лодка зборні спадарожнай, –
Каб крануцца хоць аднойчы іх рукі неасцярожнай.

Сузорцы (*Pozorzanie*)

Мы – несмяротнае племя Сузорцаў.
Мы прыбылі на світанні, мы тут.
Некалі жыў чалавек-цудатворца:
Цудаў не ведаў, ды верыў у цуд.

Ён вычароўваў са смутку і шалу
Нам існаванне без смерці і слёз.
Год быў такі, што памалу, памалу
Межы бязмежжа наш кон перарос.

Высніў прастору – з’явіліся далі,
Поўныя ўсцяж бездарожжа й дарог,
Выплакаў час – і гады раз’ядналі
Бога і час, і мінуў з часам Бог.

Мы – па-за часам і па-за прасторай,
Здзейсненасць нашая – па-за зямной.
Што чалавек? Ад усіх ён найгорай
Мог гаварыць з зелянінай лясной.

Толькі чаму мы ўсё снім чалавека,
Быццам трыумф ён аддаў нам у дар?
Што ў нашых рысах, чужых нам спрадвеку,
Цьмяна ягоны нагадвае твар?..

Панна Анна

(Рапна Анна)

У кракаўскае панны
Хлопец быў драўляны.

Вядомая песня

Зробіцца туманна
Вечароваю парой –
Возьме панна Анна
Свой найпрыгажэйшы строй.

І падыме вечка –
Ў пальцах чарадзейны спрыт –
Выме чалавечка,
Што ўзіраецца ў нябыт.

Гэта лялька з дрэва,
Мёртвы і дурны нядух –
Што ад дзіўных спеваў
Робіць першы крок і рух.

І яго на ложа
Гэты павядзе заклён...
Панна Анна можа
Вечнасць браць у свой палон.

Днём яго хавае,
Ноччу ж любіць шорскі сук –
Постаць нежывая,
Нерухомасць мёртвых рук.

«Не хвалюе Бога,
Што ў самотным гіну сне!
Больш няма нікога,
А таму кахай мяне!»»

Ён кахаў рахмана
І бяздушна – так і так,
А яна слухмяна
Млела цэлым сном, аднак.

Смешны і нязграбны,
Ён напружвае далонь,
Локан рве ядвабны,
Пальцамі крывавіць скронь.

Панна ўся збялела...
Толькі, драпінам на злосць,
Тоне ў ласках цела,
Славячы і кроў, і млосць.

Ды ідзе праз цішу
Залаты дзівосны страх...
Смерць сябе калыша,
Смерць у росах, смерць у снах.

А пасля – маўчанне,
Нібы хтось на гэты знак
Затаіў дыханне –
Існаваць бы так і так...

А як світ нахлыне,
Панна Анна парай рук
Зноў хавае ў скрыні
Даравальніка тых мук.

Ружай, што не вяне,
Чорны аздабляе шаль,
Клавішаў гучанне
Абуджае дом і даль.

Здрадлівая тая
Песня льецца так і так...
Можа, хто ўгадае,
З кім была ўначы і як?

Ручай (*Strumień*)

Роўны змроку стаў зрок і маркота – маркоце.
Не паспела ў лясах штосьці зазалаціцца.
І пазбыўся ручай берагоў – па лістоце,
Распрастаўшыся ў вечнасць, пайшоў ад крыніцы.

Ён дайшоў да крыжа, дзе, не верачы ў зоры,
Жывіць сілы бясконцасць уздыхамі мяты,
Струмяністыя грудзі на дрэве ўпакорыў
І павіс, на крыжы дабравольна распяты.

За каго ты, Вада, хочаш гінуць вякамі?
Хто цябе на крыжы тваім, Хваля, трымае?
Тыя, хто перажыў сваё дно з берагамі
І хто рэчышча болей з той хвілі не мае.

Паўстанне з мёртвых
(W czas zmartwychwstania)

Паўстаць накажа Боскі знак,
Але не ўсім ён стане лёсам:
Не ўсё той ноччу пойдзе так,
Як уяўлялася нябёсам.

Ёсць крык, што вечны свой спакой
Больш не аддасць за шал забойчы.
Ёсць кроў пралітая, якой
Ніхто праліць не зможа двойчы.

І парахня такая ёсць,
Што жах спазнала з першым тленнем.
Ёсць у зямлі такая косць,
Што пагарджае ўваскрасеннем.

Хай кліча ўстаць анёл-трубач,
Каб новаму быццю скарыцца, –
Не кожны смех, не кожны плач
Наноў захоча паўтарыцца.

Адзінота
(*Samotność*)

Як вецер сціхаць умее!..
Хмурнее змяркання рэшта,
І глухне свет, і нямее,
Я ж – бачу і чую нешта.

І хтосьці з прадонняў кону
Мне цягне насустрач рукі.
Чужы мне голас ягоны,
Але не чужыя мукі.

Бягу да гэтага плачу
У змрок... Стаю на дарозе,
Нічога вакол не бачу,
Сябе зразумець не ў змозе.

Азмрочваецца цямрэча.
Наяве і ў снах – нікога.
Не выпадзе больш сустрэча,
Не прыйдзе больш дапамога.

Пан Блішчынскі

(Pan Błyszczuński)

Сад Блішчынскага дзівачна зелянее на вымроку,
Разрастаецца ў бяспраўі непамысным.

Сам яго ён з нябыту вывеў промнямі зроку
І паставіў на траву, якую высніў.

Калі ў пошуку ахвяраў у начы снуюцца здані
Між імглою і небам, мглою і вадою –
Сад заслону галінаў развінае з рыданнем
Па-над папараццю – мятай – лебядою.

Неяк вобліз Бог праходзіў, векапомных згадак поўны,
Пад аблокамі – сцяжынаю вандроўнай –
Паміж двух зорных смуткаў прыпыніўся раптоўна:
Штозь мігцела там свавольна і чароўна.

Зашамрэла ў садзе груша, ды нязвыкла, як не груша –
Стратай цішы і хаосам быў той шолах...
«Хто насмеліўся шумам мае гоні парушыць?
Так лісцвяна разнябыціць без дазволу?..»

Цішыня... Няма адказу. Рушаць хмары і хвіліны...
Замагільная – ў нябёсах даль любая.

Пан Блішчынскі знячэўку выйшаў з-пад вершалінаў
І, шапнуўшы «мілы Божа», прамаўляе:

«У нябыце – сон і віхар, і заклатай буры розрух!
Мною спраўджаныя сны не нішчы, Божа!
Я стварыў дрэвы й кветкі! Гэта – мой плён і роздум...
Мае дзівы... мае росы... мая спожыць!

Ты прабач журботным відмам, што не маюць радаводу,
Зманным кветкам, што я высніў з заняпаду...
Вінаваты я, Божа! Ды ўвайдзі ў прахалоду
Майго саду, майго саду, майго саду.

Я да дна Табе адкрыю ўсю гушчэчу маёй веры
У засветнае жыццё стракоз і красак.
Уваходзь! І нічога, што паўсюль тут – хімеры!..
І стварэнні ніклай хвілі!.. І прыўкрасны!..»

І ўвайшоў Бог у гушчарню, што шамрэла па-за светам.
І абодва моўчкі рушылі ў паўзмроку
Па ўтравелай сцяжыне пасярод мройных кветак
Ціхім крокам, ціхім крокам, ціхім крокам.

Кожны хмыз у дзіўным садзе выгляд меў журбы і страты.
Тут і там жаўцеў праз зелень дуб завялы.
Шмат было збродных цішаў у галлі й савянятаў,
Ды шчыглоў і цвыркуноў там не ставала.

Пад ахову зор далёкіх уцякала неба ў спудзе,
Прапароў рагамі месяц аблачыну.
Ў праху душы трымцелі з прадчуваннем, што будзе
Новы скон і ад пакутаў адпачынак.

Штось, як прывідная выспа, палыскала пазалотай,
Варухнеш брывом – і тая выспа згіне...
Светлякі сціжмай іскраў зіхацелі ў цянётах,
Непакоючы лістоту на галінах.

Пан Блішчынскі пільна зводзіў варажбы сваёй рахубу
І наколькі, спраўджваў, пошум рэчаісты,
І ці так, як належыць, лішай выйшаў на дубе,
І ці глыбка ўеўся ён у ствол няісны.

І ці гучна сыпле ў прышласць птах-лілея свае спевы,
І ці ўмее вуж-цюльпан вясну прывечваць...
І паглядам змушаў ён неслухмяныя дрэвы
Стаць падобнымі да звыклых хоць бы ў нечым...

Небывалкі здрадных кветак ззялі надта ядавіта,
Вечнасць голле прыгінала надта нізка.
Прах на сцежках пароўну быў з жыцця і з нябыту
І няпэўнасцю сваёй цямнеў і бліскаў.

Так дайшлі датуль, дзе ў цемры, загусцелай і нічыйнай,
Цень дзяўчыны ў далеч зорам бліскавічыў,
І было немагчыма не кахаць той дзяўчыны –
Гэткім зваблівым было яе аблічча.

Залацелі яе вейкі аж да дна вачэй няпэўных,
Каб смяротную імглу іх бляск адпрэчваў –
Валасы яе хваляй узляталі павеўнай
І ўцякалі, і вярталіся на плечы.

Толькі што сюды прыйшоўшы
з мгістых даляў беспрасвецця,
Вочы ўроення ў нівеч раскрывала...
«Хто стварыў яе?!» – мовіў. «Без жыцця і без смерці
Ў сад прыйшла: і не жыла, і не ўмірала...

Кроплю сну ці існавання ў ёй вышукваю дарэмна,
Марна хвалю валасоў хачу прыгладзіць!
Так хвалюе мне сэрца яе одум таемны!..
Будзь жа шчодры да яе ў Тваёй спагадзе...

Вывеў сад я летуценны, адарваны ад прычыны,
І расквеціў змрок пустэчы адмыслова –
І ўжо ўсё разумею, апроч гэтай дзяўчыны,
Мной каханае дзяўчыны!..» Бог – ні слова.

«Сілу сну і немач смерці існага спазнаў да дна я,
А інакш мой сад прапаў бы ў золкай ночы...
Будзь жа Ты літасцівы да ўсіх бедных, хто знае,
Што няма іх – а жыць прагне, а жыць хоча!

Чымсьці ўзрушаны абшар Твой...
Мусіць, цудам немагчымым...
З таго боку свету моляцца завеі.
І ў жудзе гэткай раптам вось такая дзяўчына
Безжыццёва й непрытомна – цяляснее!

Зблизься з ёю, сiнi высцiг! Зблизься, змрочная яруга!

Чаму вые мой сабака на цiхуткi
Яе одум няўзрушны?.. Мо апошняй паслугай
Яе вусны тым, хто верыць толькi ў смуткi?

Знаю скруху ажывання i ўваскрэслых губ нядолю!
I сiрочы скон!.. I плач за веццем нiзкiм!
Гэта ўсё мне балюча!.. Сам зрабiўся я бодем!» –
Так казаў бязмежжу й Богу пан Блiшчынскi.

Але Бога не было ўжо... Пустка зеўрала ўсцяж кветак.
Вiдмы дрэў шапталi: «Злiгуйся над намi!» –
Бласлаўляў Ён жывое, летучы ў iншасветы
I ўзрушаючы паветра рукавамі.

Пэўна, бачна было з неба, як спывае сад удалеч
I як сном вада свiцiцца на каменнi...
Пан Блiшчынскi дзяўчыне прашаптаў з цiхiм жалем:
«Бледны ценю, марны ценю, чудны ценю!

Заблакiцься – разблакiцься. Усё скажы – недасказаўшы...
Цi дазнаюся я праўды калi-небудзь?
Тут згубiла сябе ты цi жывеш у iнакшым
Небыццi – i зелянiне – ў iншым небе?

Нi ў паўсне, нi ў дамавіне iснаваць ты не схацела
I не ведаеш, як сад квяцiсты пахне –
У час нябыту твайго я закахаўся, i ў цела
Тваё змрочнае ўдыхнуць дыханне прагну!

Ці ісці нам у глыб жалю ці ў нязнаную даліну,
Перш чым створаны мной сад не стаўся тленам?
Як дайсці да цябе мне – да знябытай дзяўчыны –
Ты – імгла мая і залатая пена!..

Вось маіх памкненняў вынік: ноч благая, дзень савіны,
Вось – дзівосаў перапуд, працятых жалем!
Ад нябыту да вуснаў – усяго крок адзіны,
Ад правалля цераз прагу – да правалля!

Сніцца лісцю – неабсяжнасць.
Сніцца вёслам – дно і човен.
Рэшткі дзён сканалых мройна цьмяцца ў кронах...
Расмяе смерць нас прахам ці са слёзаў адновіць –
Усё роўна, ўздых астатні, усё роўна.

Не мячом заб'е нас цемра, а лілеяй і язмінам,
Цішынёй магільнай – скрушных дрэў дыханнем...
Зразумей вырак цемры – загадай, каб ён згінуў!
Пацалункам разгані яго дазвання!

Кожны прывід, пэўна, хоча
згінуць гэткім дзіўным сконам,
Каб, сканаўшы ў сне, палёгкай стаць для явы.
А мая ўпартасць дрэмле на ўзбярэжжы зялёным:
Калі знойдзеш – прытулі яе ласкава!

Там – у высях – між наддрэўем і бяздоннасцю нябёсаў
Серабрыцца шкліста ціша і знікомасць.
А цябе я не знаю – так не знаю дзівосна,
Што суздром маё каханне – невядомасць!»

Змоўк знянацку пан Блішчынскі
і зірнуў у свет замглёны,
Новых зорак там убачыў нараджэнне.
І пачаў цалаваць ёй грудзі, вусны, рамяны –
І мінула процьма часу як імгненне!

Ён абняў яе рукамі, даабняўшы пацалункам,
Браў вачам яе ад зорак пазалоту,
Ды марнеў цень і гаснуў, расплываўся лятункам
І не знаў, што гэта ласка і пяшчота.

Ноч спяла бізун агністы
з прымхаў, водбліскаў і зроку,
Каб хвастаць нядбальцаў труны без аддухі,
Заблішчэлі абрысы месяцовых затокаў
І цяснінаў, дзе захраслі даль і скруха.

Змрок загус у зморшчках дуба, замігцеў нябыт у клёне,
Разлілася ў месяц – смерць і павуціна...
Зразумеў пан Блішчынскі, заламіўшы далоні:
«У нішто, у прах развеецца дзяўчына!»

І дзяўчына расплылася, зніклі прывідныя сцені
І з ружовымі саскамі ўзгруд дзявочы,
І сышло страшным жалем да сябе яе цела
І нязнаннем таго жалю... Вось і конча...

Не памерла – згас адбітак назаўжды ў люстранай гладзі.
Ужо скончыўся той свет... Знік цуд бяследна...
Вечнасць, цёмная вечнасць, пабывала й ты ў садзе!
І быў бледны пан Блішчынскі, вельмі бледны.

Крыўда
(*Krzywda*)

Закрый акно... У садзе – надта спеўна.
Заплюшчы вочы, як на сон ці смерць.
Пакіне крыўда нас цяпер напэўна!..
Жыццё – міне... Не вечна ж палымнець...

Дзень новы не ўстрывожыць бель аблокаў
Прыгадкаю, што мы былі... Аднак
Няхай усе пакуты нашы ў змроку
Пакінуць па сабе хоць лёгкі знак!

Бо чым інакш мы выкупім страх смерці,
Вымогі слёз і змарнаваны час,
Калі смерць можа й след тых ранаў сцерці,
Ранаў, што колісь так смылелі ў нас?

***

(Lubię szeptać ci słowa, które nic nie znaczą...)

Я шапчу табе ўночы бяссэнныя словы,
Бо яны да тваёй прыхінаюцца ўсмешкі
І тлумачацца вуснам тваім – да асновы,
І не сорамна ім ад бязладдзя і спешкі.
Нецярплівыя ў іх знемагаюць навіны,
Я ж чакаю: а што з імі здарыцца вонкі,
Покуль голас твой не разбярэ блытаніны,
Не складзе іх у сказы, не вывяжа ў гронкі.
І калі твае вусны іх вышапчуць пэўна,
Яны тут жа яснеюць, бы квецень лясная,
І я бачу іх сэнс, калі голас твой спеўны,
Што кахае мяне, хваляй іх паглынае.

***

(Śni się lasom – las...)

Сніцца лесу лес,
Сніцца зліва.
Май за маем спрэс
Прамінае.

Пройдзе ўсё ізноў
Так імкліва...
А я ўласных сноў
Не пазнаю.

***

(Mrok na schodach. Pustka w domu...)

Змрок. У доме больш нікога.
І не прыйдзе дапамога.
Снег сцяжыну зацярусіў,
Жаль згубіўся ў завірусе.

Трэба ў гэты снег паверыць,
На сябе яго прымерыць –
Гэтым зацяніцца ценом,
Гэтым занямець зняменнем.

Уршуля Каханоўская

(Urszula Kochanowska)

Я памерла, і ў гулкай нябеснай пустэчы
Бог ласкава мяне павітаў пры сустрэчы.

«Падыдзі, – Ён сказаў, – ты зусім як жывая.
Мо чагосьці, Уршуля, табе не хапае?»

«А ці можна, каб тут, у Тваім наднябессі,
Стала, Божа, як там – у маім Чарналесці?»

Прашаптала і ўверх пазіраю нясмела:
Раптам Ён разлаваўся, што так захацела?

Бог кіўнуў, усміхнуўся, і трэска да трэскі
Дом паўстаў – ну дакладна як наш, чарналескі!

Тут усё – кожны ўслон, кожны зэдлічак дробны,
І ад радасці страшна глядзець – так падобна!

Кажа Бог: «Вось услоны, вось зэдлікі ў залі.
Хутка прыйдуць бацькі – яны так сумавалі.

А калі пакладу зоркі спаць па вячэры,
То таксама прыйду і пастукаю ў дзверы».

Бог пайшоў, і, вачыма праводзіўшы Бога,
Я збіраю на стол, падмятаю падлогу,

Ў найружовейшай сукні сачу ціш начную,
І ганю вечны сон, і чакаю, чуйную.

Залаціцца лучынкаю ранак далёкі.
Стук у дзверы пачуўся! І крокі, і крокі!

Я бягу, і гудзе ў небе вецер зямны.
Адчыняю – а там... толькі Бог. Не яны.

ЗМЕСТ

Ружа. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	5
Шум вёслаў. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	6
Вясновыя кашмары. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	8
Маёвы вечар. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	10
Глуханямая. <i>Пераклала Марыя Мартысевіч</i>	11
Балада пра пыхлівага рыцара. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	13
Тапелец. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	16
Сярод вяргіняў. <i>Пераклала Кацярына Маціеўская</i> ...	17
Метамарфозы. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	18
Ружы. <i>Пераклала Марыя Мартысевіч</i>	20
Жабрацкая балада. <i>Пераклала Марыя Мартысевіч</i>	24
Душылка. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	27
Свідрыга і Мідрыга. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	29
Піла. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	32
Дуб. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	34
*** (Мы ўсю ноч ад чужога хаваліся вока...).	
<i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	37
*** (Выйшла з бору амаль што сляпяя пачвара...).	
<i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	38
Вучань шаўца. <i>Пераклала Марыя Мартысевіч</i>	39
Гарбун. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	41
Жаўнер. <i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	43

Тры ружы. <i>Пераклала Марыя Мартысевіч</i>	46
Сутонне. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	47
*** (Палаюць грудзі, агнеюць вусны...).	
<i>Пераклала Ганна Янкута</i>	48
*** (Над завесай завеі, над сцяной навальніцы...).	
<i>Пераклала Кацярына Маціеўская</i>	49
Снег. <i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	51
Дон Кіхот. <i>Пераклала Марыя Мартысевіч</i>	53
Жаданне. <i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	55
Дзяўчына перад люстэркам. <i>Пераклаў</i> <i>Алег Мінкін</i>	56
Таямніца. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	58
*** (Калі ты дамляваеш побач ад асалоды...).	
<i>Пераклала Ганна Янкута</i>	59
У сне. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	60
Заклён. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	61
Раманс. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	62
Ноччу. <i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	63
Дзяўчына. <i>Пераклала Кацярына Маціеўская</i>	64
Мацюсь. <i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	67
Пчолы. <i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	69
Закаханыя. <i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	71
Карчма. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	72
Нябачныя. <i>Пераклала Кацярына Маціеўская</i>	73
Сузорцы. <i>Пераклала Кацярына Маціеўская</i>	74
Панна Анна. <i>Пераклала Ганна Янкута</i>	75
Ручай. <i>Пераклала Кацярына Маціеўская</i>	78

Паўстанне з мёртвых. <i>Пераклала Кацярына</i>	
<i>Маціеўская</i>	79
Адзінота. <i>Пераклала Кацярына Маціеўская</i>	80
Пан Блішчынскі. <i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	81
Крыўда. <i>Пераклаў Алег Мінкін</i>	89
*** (Я шапчу табе ўночы бяссэнсныя словы...).	
<i>Пераклала Ганна Янкута</i>	90
*** (Сніцца лесу лес...).	
<i>Пераклала Кацярына</i>	
<i>Маціеўская</i>	91
*** (Змрок. У доме больш нікога...).	
<i>Пераклала</i>	
<i>Ганна Янкута</i>	92
Уршуля Каханоўская. <i>Пераклала Кацярына</i>	
<i>Маціеўская</i>	93

Лесьмян, Б.

Б51 Выбраныя вершы / Баляслаў Лесьмян; пер. з польскай. — Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2017. — 100 с. (Паэты планеты).

ISBN 978-985-7164-63-9.

Баляслаў Лесьмян (1877–1937) – польскі паэт, празаік, літаратурны крытык. У кнігу ўлучаныя пераклады вершаў, напісаных у розныя перыяды творчасці пачынаючы ад першага зборніка «Сад на раздарожжы» (1912) і да вершаў, выдадзеных пасмяротна.

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

УДК 821.162.1-1

ББК 84(4Пол)-5